

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 28 ΜΑΪΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

**Διδαγμένο κείμενο
Άριστοτέλους Ἠθικὰ Νικομάχεια (Β3, 1-2/Β6, 1-4)**

A1

(Και αυτά,) επειδή η ηθική αρετή συνδέεται με τα ευχάριστα και τα δυσάρεστα συναισθήματα· δηλαδή κάνουμε τις τιποτένιες πράξεις για την ευχαρίστηση, ενώ μένουμε μακριά από τα ωραία πράγματα εξαιτίας του δυσάρεστου συναισθήματος. Γι' αυτό πρέπει να έχουμε διαπαιδαγωγηθεί ήδη από την πιο μικρή ηλικία με τέτοιον τρόπο, όπως λέει ο Πλάτωνας, ώστε να ευχαριστιόμαστε και να δυσαρεστούμαστε με αυτά που πρέπει· γιατί αυτή είναι η ορθή παιδεία. Δεν πρέπει όμως να το πούμε μόνο έτσι, ότι δηλαδή η αρετή είναι έξη, αλλά και τι λογής έξη. Πρέπει λοιπόν να πούμε ότι κάθε αρετή, όποιου πράγματος είναι αρετή, και το ίδιο το πράγμα το κάνει να φτάσει στην πιο τέλεια κατάστασή του και το βοηθάει να εκτελέσει με το σωστό τρόπο το έργο του. Για παράδειγμα, η αρετή του ματιού κάνει τέλειο και το μάτι και το έργο του· γιατί λόγω της αρετής του ματιού βλέπουμε καλά. Ομοια και η αρετή του αλόγου: κάνει και το άλογο τέλειο και ικανό να τρέξει και να σηκώσει επάνω του τον αναβάτη και να σταθεί αντιμετώπιμο με τους εχθρούς. Αν, λοιπόν, έτσι συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις, τότε και η αρετή του ανθρώπου μπορεί να είναι η έξη από την οποία ο άνθρωπος γίνεται καλός (ενάρετος) και από την οποία θα εκτελέσει με το σωστό τρόπο το έργο του.

B1

Στην προσπάθειά του ο άνθρωπος να γίνει κάτοχος της αρετής έχει συνεχώς ανάγκη από επιβεβαιώσεις για την ορθότητα των πράξεών του (ένα λόγο παραπάνω αφού εκ των αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται καὶ φθείρεται πᾶσα ἀρετή). Ως ασφαλές κριτήριο ότι έχουν διαμορφωθεί οι έξεις, για τον Άριστοτέλη, είναι η **ἡδονή ἢ λύπη** (η ευχαρίστηση ἢ δυσαρέσκεια) που συνοδεύει τις πράξεις. Όταν η ενέργεια ανταποκρίνεται σε μια διαμορφωμένη έξη, είναι επόμενο το άτομο να χαίρεται, ενώ αντίθετα να λυπάται, όταν δεν ανταποκρίνεται σε αυτή την έξη. Οι πράξεις δηλαδή δεν είναι ουδέτερες αλλά επενδύονται με τα ανάλογα συναισθήματα.

Για να κάνει εναργέστερη αυτή τη θέση, ο Άριστοτέλης φέρνει δύο (αποδεικτικά και όχι ενισχυτικά) παραδείγματα :

- **ὁ μ ν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σῶφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος ἀκόλαστος: Στὴν αποχή ἀπὸ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν: Ὄταν ἕνας ἄνθρωπος κρατιέται μακριά από σωματικές απολαύσεις (εδώ βέβαια νοούνται οι κακές, οι βλαπτικές ἡδονές) και αυτή την αποχή τη συνοδεύει ἕνα ευχάριστο συναίσθημα, αυτό σημαίνει ότι έχει διαμορφωθεί ἕνα μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του και ο ἄνθρωπος αυτός είναι **σῶφρωνας** αντίθετα, αν κάποιος δυσανασχετεί γι' αυτή την αποχή, αυτό σημαίνει πάλι ότι έχει διαμορφωθεί ἕνα μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του: ο ἄνθρωπος αυτός είναι **ἀκόλαστος**.**

- και ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ μὴ λυπούμενός γε ἀνδρείος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός: Στην αντιμετώπιση των δεινών. : Όταν ένας άνθρωπος αντιμετωπίζει ὅσα ἔχουν μέσα τους το στοιχείο του φόβου και αυτή την αντιμετώπιση τη συνοδεύει ένα ευχάριστο (ἢ τουλάχιστο ὄχι δυσάρεστο) συναίσθημα, αυτό σημαίνει ὅτι ἔχει διαμορφωθεί ένα μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του και ὁ ἄνθρωπος αυτός είναι **ανδρείος** αντίθετα, αν κάποιος νιώθει δυσάρεστα με αυτή την αντιμετώπιση, αυτό σημαίνει πάλι ὅτι ἔχει διαμορφωθεί ένα μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του: ὁ ἄνθρωπος αυτός είναι **δειλός**.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Αριστοτέλη, δεν είναι αρκετό να κρατάει κανείς μίαν ηθική στάση: για να δικαιούται, για παράδειγμα, τον ηθικό χαρακτηρισμό του σώφρονα, δεν είναι αρκετό να απέχει από τις σωματικές ηδονές, αλλά πρέπει επιπλέον να ευχαριστιέται γι' αυτή την αποχή. Ὅπως φαίνεται στο χωρίο αυτό, ὁ Αριστοτέλης δεν αναφέρεται στο συνεχῆ εσωτερικό αγώνα που απαιτείται για την πραγμάτωση των ηθικῶν αρετῶν, ἀλλὰ υπογραμμίζει ὅτι αυτές αποτελοῦν πηγή ευχαρίστησης για τον ἄνθρωπο. Και ἀλλοῦ στα Ηθικά Νικομάχεια ὁ Αριστοτέλης τονίζει ὅτι αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις ἡδεῖαι. Μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι παρακολουθητική. Δεν αποτελεί τὴν οὐσίαν τῆς πράξεως ἀλλὰ κάτι παρεπόμενον. Εἶναι ἡ ἀπόχρωση που προστίθεται στην πράξη. Και εἶναι ἀσφαλῶς ἀγαθὴ, γιατί ἡ λύπη εἶναι, κατὰ γενικὴ ὁμολογία, κάτι κακόν.

περὶ ἡδονᾶς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ: Μετὰ τα παραδείγματα ὁ Αριστοτέλης καταλήγει στο συμπέρασμα ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ συνδέεται με τὰ «πάθη τῆς ψυχῆς». Ἡ ἠθικὴ, δηλαδή, συνδέεται κατὰ τὸν Αριστοτέλη με τὰ συναισθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες (ἀπὸ πολλοῦς ὁ Αριστοτέλης ἐξαιτίας αὐτῆς τοῦ τῆς τοποθέτησης θεωρεῖται θεμελιωτῆς τῆς ψυχολογίας). Κάποιες ἄλλες θεωρίες σε ἀντίθεση με τὸν Αριστοτέλη συσχετίζουν τὴν ἀρετὴ με τὸ διανοητικὸ κυρίως μέρος τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ ἡδονές καὶ οἱ λύπες ἐπηρεάζουν ἀποφασιστικὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν τὴ συναντοῦμε καὶ στὸν Πλάτωνα «Ὅταν οἱ ἄνθρωποι συζητοῦν γιὰ νόμους, ὅλη σχεδὸν ἡ συζήτηση εἶναι γιὰ τὸ τι εἶναι ἡδὺ καὶ τι εἶναι λυπηρὸ καὶ στὴς πόλεις τὴ ζωὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν προσωπικὴ ζωὴ» (Νόμοι 653b-c)· ὁ Αριστοτέλης ὅμως συστηματοποίησε περισσότερο τὸ δάσκαλό του στὴν ἐξέταση τῶν συναισθημάτων, καὶ εἶδε τὰ συναισθήματα με λιγότερη ἀυστηρότητα ἀπὸ ἐκεῖνον.

διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα: Αν συγκρίνουμε τὴν ἀναφορὰ τῆς ἡδονῆς ἐδῶ με ἐκεῖνη στὴν ἀρχὴ τῆς ἐνότητας, γίνεται φανερό ὅτι πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ "καλῶν" καὶ "κακῶν" ἡδονῶν: οἱ πρῶτες συντείνουν στὴ διατήρηση τῆς μεσότητας καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἐνῶ οἱ δευτέρες ἔχουν τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὅσα γράφει ὁ Durīng γιὰ τὸν ὄρο ἡδονή : «Πρῶτα πρῶτα θα πρέπει να παρατηρήσουμε ὅτι ἡ λέξη ἡδονὴ ἔχει μεγάλο εὖρος σημασιῶν, ἀφοῦ μπορεῖ να σημαίνει θετικὰ τὴν ευχαρίστηση, τὴ χαρὰ, τὴ χαρούμενη διάθεση καὶ ὕστερα ἀρνητικὰ τὴν ὀρμὴ, τὸν πόθο, τὴν ἀμετρὴ ἐπιθυμία. Τυπικὸ γιὰ τὴ συζήτηση τῆς ἐννοίας ἡδονῆς ἦταν γιὰ τὸν Αριστοτέλη τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἰκανοποίηση τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ πόθου εἶναι μίαν ἀπὸ τὶς κύριες αἰτίες τῶν ἀδίκων πράξεων»

Αν δὲν υπάρχουν τὰ ἠθικὰ κριτήρια καὶ οἱ ἀντίστοιχες δεσμεύσεις οἱ ἄνθρωποι προτιμοῦν τὶς τιποτένιες καὶ ταπεινὲς πράξεις, τὰ φαῦλα, γιὰ να νιώσουν τὴν ἀντίστοιχη ευχαρίστηση, καὶ ἀπέχουν ἀπὸ τὶς καλές, τῶν καλῶν, γιὰ να μὴ νιώσουν τὸ δυσάρεστο συναίσθημα που συνεπάγεται ἡ ἐκτέλεσή τους.

Διαπιστώνουμε ὅτι στὴν ἀρχὴ τῆς ἐνότητας ἀρχικὰ διατυπώθηκαν οἱ θέσεις ὅτι:

- το ευχάριστο συναίσθημα (ήδονη) συνοδεύει την πραγμάτωση της ηθικής αρετής και
  - το δυσάρεστο (λύπην) συνοδεύει τις μη ηθικές ενέργειες.
- Στη συνέχεια όμως γίνεται η διαφοροποίηση: εξετάζεται το ευχάριστο και το δυσάρεστο συναίσθημα σχετικά προφανώς με τους ανθρώπους που δεν έχουν διαμορφώσει εξεις έτσι, διατυπώνονται οι θέσεις ότι :
- κάνουμε τις τιποτένιες, τις μη ηθικές, πράξεις, για να δοκιμάσουμε ευχάριστα συναισθήματα, και
  - απέχουμε από τις καλές, από τις ηθικές, πράξεις, για να αποφύγουμε τα δυσάρεστα συναισθήματα.

B2α

Η λέξη *ἔξις* παράγεται από το θέμα του ρήματος *ἔχω* (μέλλ.: *ἔξω* από το θέμα *σεχ-* < *heχ-* < *έχ-* + παραγωγική κατάληξη *-σις*, η οποία δηλώνει ενέργεια). Η αρχική σημασία στα αρχαία ελληνικά της λέξης *ἔξις* είναι: το να έχει ή να κατέχει κανείς συνέχεια κάτι που το έχει αποκτήσει (πβ. τη γνωστή φράση *ἔξις δευτέρα φύσις* = η ιδιότητα που αποκτήθηκε με τον εθισμό είναι μόνιμη και σταθερή, σαν να υπάρχει από τη φύση). Η *ἔξις*, όμως, είναι όχι μόνο ενέργεια αλλά και αυτό που την ακολουθεί: η μόνιμη κατάσταση, η ιδιότητα που προκύπτει από συνήθεια ή από άσκηση και με αυτή τη σημασία τη χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης, δίνοντάς της ηθικό περιεχόμενο (*ἔξεις* είναι τα μόνιμα ηθικά γνωρίσματα, τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας, καλά ή κακά). Στη νέα ελληνική η λέξη *ἔξη* έχει κυρίως ψυχολογικό περιεχόμενο και είναι η συνήθεια (ή ο τρόπος συμπεριφοράς) ως αποτέλεσμα επανάληψης, μάθησης ή συνεχούς επίδρασης του ίδιου παράγοντα.

ἔξις = είναι τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας (βλ. στο σχολικό βιβλίο, λεξιλόγιο της τέταρτης ενότητας). Επειδή η σημασία της λέξης ως αριστοτελικού όρου (= οι σταθεροί τρόποι συμπεριφοράς, που μπορεί να είναι καλοί ή κακοί, αρετές ή κακίες) είναι διαφορετική από αυτή που έχει στην αρχαία αλλά και στη νέα ελληνική, γι' αυτό κλείνεται σε εισαγωγικά από τους συγγραφείς του σχολικού βιβλίου

ἔργον: Σύμφωνα, με τον Αριστοτέλη η *φύσις*, η οποία οὐδέν ποιεῖ μᾶτην, έχει αναθέσει σε καθετί που υπάρχει σ' αυτόν τον κόσμο ένα *ἔργον*, δηλαδή μια καθορισμένη πορεία με ένα συγκεκριμένο προορισμό. Όταν επιτελεστεί το έργο, το ον φτάνει στο τέλος του (= στην τελειώσή του). Έτσι, υπάρχει *ἔργον* του ματιού, του αλόγου, του χεριού, του ποδιού κ..ο.κ., όπως βέβαια και *ἔργον* του ανθρώπου (το οποίο είναι ψυχῆς ἐνέργεια κατά λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου)- παράλληλα όμως με αυτό, ειδικά ο άνθρωπος μπορεί να επιτελεί και το *ἔργον* ενός "τεχνίτη" (αγαλματοποιού, κιθαριστή κτλ.).

Οι απόψεις αυτές του Αριστοτέλη, σχετικά με την ύπαρξη κάποιου έργου για το οποίο προορίζεται το καθετί, υπάρχουν και στην πλατωνική σκέψη, καθώς και στον Πλάτωνα διαβάζουμε: «*ὀφθαλμῶν ... ἐστὶ τι ἔργον;*» (= ποιο είναι το έργο των ματιών;). «*δοκεῖ τι σοι εἶναι ἵππου ἔργον;*» (= ποιο σου φαίνεται ότι είναι το έργο του αλόγου;).

ἀρετή:

ρήτεον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετή, οὗ ἂν ᾖ ἀρετή, αὐτό τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν: διαπιστώνεται ἀπὸ τον Αριστοτέλη ὅτι μία ἔξη εἶναι ἀρετή, ὅταν:

1. κάνει τον ἄνθρωπο (ἢ το ζῶο ἢ το πράγμα) που την ἔχει να βρίσκεται στην τέλεια κατάσταση του (Ἄρα, θα λέγαμε, ὅτι τότε υπάρχει ἡ ἀρετή σε ἕνα αντικείμενο, ὅταν ἔχει οδηγηθεῖ στην τέλεια κατάσταση, ὅταν ἔχει ἐπιτύχει την ολοκλήρωσή του)
2. βοηθάει αὐτόν (ἢ αὐτό) που την ἔχει να εκτελεῖ με σωστό τρόπο το ἔργο που εἶναι προορισμένο γι' αὐτόν (ἢ γι' αὐτό).

Αὐτά εἶναι τα δύο κύρια στοιχεία που διαφοροποιούν την ἀρετή (κάθε μορφή ἀρετῆς) ἐνὸς ἀνθρώπου, ζῶου ἢ πράγματος ἀπὸ τις ἄλλες ἔξεις

Στο σημεῖο αὐτό πρέπει να γίνει ἡ ἐξῆς παρατήρηση:

- Ὁ Αριστοτέλης ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀρετή δὲν εἶναι κάτι που ἀνήκει μόνο στον ἄνθρωπο, ἀλλὰ μπορεῖ να υπάρχει διαφορετικὴ ἀρετή για κάθε πράγμα. Ἄρα, ἡ ἔννοια ἀρετῆς δὲν ἔχει ἠθικό βάρος στην προκειμένη περίπτωση. Ἀντιθέτως, εἶναι ἡ ιδιότητα ἐκείνη που μπορεῖ να διαθέτει κάθε ον, ἐμψυχο ἢ ἄψυχο, καὶ ἡ ὁποία το κάνει να εἶναι τέλειο καὶ να ἐπιτελεῖ σωστά το ἔργο του.

εἰ δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἡ ἔξις ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ ἀποδώσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον.:

Ὅπως για ὅλα τα πράγματα ἡ ἀρετὴ εἶναι μία πολύτιμη ἔξη, ἔτσι καὶ για τον ἄνθρωπο εἶναι ἡ ἔξη με την ὁποία αὐτός

- α) γίνεται τέλειος (ἀγαθὸς=καλός, ἠθικός, ἐνάρετος, σπουδαῖος, ἀξιόλογος) καὶ
- β) ἐπιτελεῖ με τέλειο τρόπο τον προορισμό του.

β) Για να **οριστεῖ** μία ἔννοια, πρέπει κατὰ τον Αριστοτέλη: α) να καθορισθεῖ το **προσεχές γένος**, να υπαχθεῖ δηλαδή ἡ οριστέα ἔννοια στο πλησιέστερο σύνολο στο ὁποῖο ἀνήκει β) να καθορισθεῖ **ἡ εἰδοποιός διαφορά**, το ἰδιαίτερο δηλαδή γνώρισμα με τὸ ὁποῖο ἡ οριστέα ἔννοια διακρίνεται ἀπὸ τις ὁμογενεῖς τῆς ἔννοιες. Ὁ Αριστοτέλης προσδιόρισε **το προσεχές γένος τῆς ἀρετῆς**: ἡ ἀρετὴ εἶναι **ἔξις**. Ἐπειδὴ, ὅμως, υπάρχουν καλές καὶ κακές ἔξεις, ὁ Αριστοτέλης ψάχνει να βρεῖ τὴν εἰδοποιό διαφορά τῆς ἔξης που θα εἶναι ἀρετὴ ἀπὸ τις ἄλλες ἔξεις. Στην ἐνότητα αὐτὴ καθορίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἔξη: ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ ἀποδώσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον δίνοντας ἔτσι τὴν εἰδοποιό τῆς διαφορά.

Δεῖ δε μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἔξις, ἀλλὰ καὶ ποία τις: οἱ ἀρετές ἔχουν χαρακτηριστεῖ ἔξεις (μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα). Ὅμως κάθε ἔξη εἶναι ἀποτέλεσμα ὁμοίων ἐνεργειῶν που ἐπαναλαμβάνονται καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν ἐνεργειῶν ἐξαρτάται καὶ ἡ ποιότητα τῶν ἔξεων, οἱ ὁποῖες μπορεῖ να εἶναι καὶ ἀξιόλογες καὶ ἀνάξιες λόγου, καὶ θετικές καὶ ἀρνητικές -καὶ καλές καὶ κακές (δικαιοσύνη, ἀνδρεία κ.ά. -ἀδικία, δειλία κ.ά.). Ἐπομένως δὲν εἶναι ἀρκετὸ να χαρακτηρίζονται οἱ ἀρετές ἔξεις, γιατί οἱ ἔξεις εἶναι δύο λογίων καὶ πρέπει να προσδιοριστεῖ σε ποῖαν ἀπὸ τις δύο κατηγορίες ἀνήκει ἡ ἀρετὴ, **ποία εἶναι ἡ ποιότητά τῆς (ποία τις)**. Ἀναζητεῖται λοιπὸν το γνώρισμα που διαφοροποιεῖ τις ἀρετές ἀπὸ τις ἄλλες ἔξεις, ἡ εἰδοποιός διαφορά.

Η δεύτερη ιδιότητα της αρετής ενός πράγματος είναι ότι το βοηθά να επιτελέσει σωστά το έργο, το οποίο είναι προορισμένο γι' αυτό. Εδώ φαίνεται ο τελολογικός χαρακτήρας της αριστοτελικής φιλοσοφίας. Αυτό σημαίνει ότι η φύση ανέθεσε σε καθετί σε αυτόν τον κόσμο ένα έργον, ένα συγκεκριμένο προορισμό. Η επιτέλεση, λοιπόν, από κάθε αντικείμενο -έμψυχο ή άψυχο- του έργου, για το οποίο προορίζεται, είναι το δεύτερο στοιχείο το οποίο χαρακτηρίζει την αρετή ενός πράγματος.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μοιάζει να υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ της αρετής και των ιδιοτήτων της. Δηλαδή, η αρετή ενός πράγματος το βοηθά να φτάσει στην τέλεια μορφή του και να επιτελέσει σωστά το έργο του. Αντιστρόφως, όταν το κάθε πράγμα έχει ολοκληρωθεί και εκτελεί το προορισμένο γι' αυτό έργο, τότε το πράγμα αυτό σημαίνει ότι κατέχει πλέον την αρετή.

B3

σχολικό βιβλίο σελ. 141 «Είκοσι χρόνια... να σωθεί η αλήθεια;»

B4

σχεδόν < ἔξεων, ἀπεχόμενος, ἔχον

αχάριστον < χαίρων

ασήμαντος < Σημείον

ενδεής < δεῖ

πρόφασιν < φησίν

διαμονή < μείναι, ὑπομένων

άρτιος < ἀρετή, (προκύπτει κι από τον υπερθετικό βαθμό άριστος του επιθέτου ἀγαθός)

τελεσίδικος < ἀποτελεῖ

δημαγωγός < ἤχθαί

καταδρομικό < δραμεῖν

Γ1

Άνδρες στρατιώτες των Αθηναίων και των άλλων συμμάχων, ο μελλοντικός αγώνας όμοια σε όλους θα είναι κοινός και για τη σωτηρία και για την πατρίδα πολύ περισσότερο για τον καθένα από ό,τι για τους εχθρούς. Γιατί, αν νικήσουμε τώρα στη ναυμαχία, είναι δυνατόν κάποιος (από εμάς) να δει ξανά την ιδιαίτερή του πατρίδα. Δεν πρέπει όμως να στεναχωριόμαστε ούτε να παθαίνουμε αυτό ακριβώς που παθαίνουν οι πιο άπειροι από τους ανθρώπους, οι οποίοι, όταν νικηθούν στον αρχικό αγώνα, βρίσκονται στο εξής διαρκώς υπό τη προσδοκία όμοιας ατυχίας. Αλλά όσοι από εσάς που είστε παρόντες είστε Αθηναίοι και γι'αυτό έχετε ήδη πολεμική πείρα, και όσοι είστε σύμμαχοι, και γι'αυτό πάντα εκστρατεύατε μαζί μας, θυμηθείτε τα απροσδόκητα του πολέμου.

Γ2

αγώνας

ναῦ

αἴσπερ

προτέρους

σφαλεῖσιν
κράτει
έφορᾶν
πείσεται
σχοῖην / -σχοῖμι
έμνήσθησαν

Γ3

στρατιῶται= επιθετικός προσδιορισμός στο ἄνδρες
τω= δοτική προσωπική στο απρόσωπο ἔστιν
άθυμειν = τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο χρή
ταῖς ξυμφοραῖς= δοτική αντικειμενική στο ὁμοίαν
τῶν παραλόγων= αντικείμενο στο μνήσθητε
τῶν ἀνθρώπων= γενική διαιρετική στο ἀπειρότατοι

Γ4

Ὁ Νικίας εἶπε εἰ κρατήσαιεν ταῖς ναυσίν , εἶναι τῷ τὴν ὑπάρχουσαν που οἰκείαν πόλιν
ἐπίδειν.

Ὁ Νικίας εἶπε εἰ κρατήσαιεν ταῖς ναυσίν , ὅτι εἶη τῷ τὴν ὑπάρχουσαν που οἰκείαν
πόλιν ἐπίδειν.

ΠΥΡΗΙΝΑΣ
www.pyr.gr